

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Gerard Mostert
Marga Klompé. Een biografie

Uitgeverij Boom | 2011 | 680 pp. | € 34,90 | ISBN 9789461051974

Een leven in dienst van liefde en rechtvaardigheid

door *Ruud Lubbers*

De auteur is minister van Staat en oud-minister-president.

Op 12 augustus 1948 schrijft Marga Klompé in haar dagboek: 'Beëdiging in de Tweede Kamer. Dit moment zal mij bijblijven. Hoop dat God mij de kracht geeft om mijzelf te blijven en in deze sfeer iets uit te dragen van de Liefde en de Rechtvaardigheid.'

Over deze Marga Klompé heeft Gerard Mostert nu, honderd jaar na haar geboorte, een prachtige biografie geschreven. Het werd een dikke pil. Dat kon ook niet anders, gezien haar zo inhoudsvolle leven.

In 1948 is Marga Klompé 36 jaar. Ze heeft al een rijk leven achter de rug als tweede dochter in een 'vrouwengezin', die de katholieke samenleving inging als lerares scheikunde. Alleen al dit eerste, prachtig beschreven, deel van haar leven, dat eindigde met de bezetting en bevrijding, maakt dit boek het lezen waard.

Klompé stond model voor de vrouwen-emancipatie toen ze in 1948, als lid van de Nederlandse delegatie van de Algemene vergadering van de Verenigde Naties, betrokken was bij de opstelling van de Universele verklaring van de rechten van de mens, en daarmee mede vorm gaf aan de vrede.

Later, in 1956, zou ze de eerste vrouwelijke minister worden. Ruijs de Beerenbrouck was in 1918 al de eerste katholieke minister-president geworden. Marga was toen zes jaar oud. Ik vermeld dit omdat ik ooit met Theo Brinkel, de zoon van Michel van der Plas, een kort drieluik maakte over de eerste katholieke premier, over Marga, de ook zo katholieke vrouwelijke minister, en over mijzelf, de niet minder katholieke jongste en langst zittende eerste minister. Dat werd dus een korte trilogie over katholieke emancipatie.

* * *

Marga Klompé was belangrijk voor mij. Nog vóór ik in 1973 minister werd, leerde ik haar kennen als voorzitter van Justitia et Pax in Nederland. Dus eerst 'de liefde en de rechtvaardigheid', en pas dan de politiek.

Het was in die dagen dat ik Marga leerde kennen in haar gewoonte om mensen zonder enige gêne nog tot middernacht op te bellen. Toen ik haar vertelde van de verbazing van mijn vrouw daarover, zei zij: ‘Als het over iets belangrijks gaat, bijvoorbeeld over de schending van mensenrechten, dan klim ik direct in de telefoon. Zo belde ik gisteravond laat Joseph Luns met de vraag wat het Koninkrijk deed aan een ernstige schending van de mensenrechten in een Zuid-Amerikaans land. Het antwoord was: “Marga, het Koninkrijk slaapt!”’

In november 1982 is Marga inmiddels zeventig. Plotseling word ik minister-president, en de dag erop ga ik ’s avonds naar

‘Marga, het Koninkrijk slaapt!’

Marga op het Smidswater. Daar wordt een stevige borrel gedronken en wij praten over van alles. Als ik weg wil gaan, zegt Marga: ‘Ruud, wacht nog even. Ik wil je nog iets zeggen.’ En dan klinkt het: ‘Ruud, vandaag is het bederf begonnen.’ ‘Wat zeg je nou, Marga?’ antwoord ik. Waarop zij zegt: ‘Vanaf vandaag zullen de mensen je naar de mond gaan praten, en dat zal in de loop der jaren alleen maar toe gaan nemen. Daarom zei ik net “Vandaag is het bederf begonnen”. En daarom moet je me beloven terug te treden als je omgeving en vrienden te kritiekloos zijn geworden. Dan is het echt tijd om te gaan.’ – En daarom ging ik later, in 1994, na twee keer eerder 54 zetels behaald te hebben, na twaalf jaar minister-presidentschap, niet opnieuw op als lijsttrekker van het CDA.

Marga zou mij nadien nog enkele malen uitnodigen op het Smidswater. Zo herinner

ik mij een etentje met enkele prelaten, onder wie de toenmalige aartsbisschop, kardinaal Willebrands. Het was juist in die tijd dat ik mij suf piekerde over de vraag hoe om te gaan met de middellangeafstandwapens; het NAVO-antwoord op de SS-20-systemen van de Sovjet-Unie. Ik besloot ter plekke om eens naar het oordeel van Willebrands te vragen. Hij antwoordde, zoals ook te lezen valt in de biografie: ‘Dit is een zaak voor de politici om over te beslissen; niet voor de kerk.’ Maar Willebrands voegde daaraan toe, en dat is niet in de biografie te lezen: ‘Echter, als ik u toch een raad mag geven: probeer een oplossing te vinden die het cynisme van de mensen inzake de wapenwedloop niet doet toenemen.’ – En zo handelde ik. Zo kwam het tot de Houtrusthallen, met vele naar mij toe gekeerde ruggen; maar ook tot Reykjavik, waar Reagan en Gorbatsjov besloten tot de nul-nuloplossing. Van hun beider inspanningen was ik eerder al op de hoogte, en precies die inspanningen mocht ik steunen en stimuleren om het cynisme niet te laten groeien. En dat was weer belangrijk op weg naar het einde van de Koude Oorlog.

Er waren verschillende redenen om met Marga te blijven spreken. Een daarvan was dat zij, zoals in het boek beschreven, de toenmalige prinses en koningin Juliana vaak tot raad en advies was geweest, eerst als leeftijdgenoot en later ook als Minister van Staat.

Toen zij aan het eind van de jaren zeventig, met name rond het katholiek worden om te kunnen trouwen, en het later weer scheiden van prinses Irene, de toenmalige kroonprinses Beatrix over ‘dat katholieke’ moest informeren, bevorderde zij dat ik – ik was toen fractievoorzitter in de Tweede Kamer – naar Drakensteyn reed om als

generatiegenoot van Beatrix die adviestraditie voort te zetten. Zo herhaalde zich de geschiedenis, want het was de vader van de eerste katholieke minister-president, Ruijs de Beerenbrouck, die na zijn ministerschap prinses Emma bleef bezoeken voor 'een kopje chocola' en zo Emma haar dochter, koningin Wilhelmina, kon laten verzekeren dat zijn katholieke zoon als premier geen ramp zou zijn. Later was de pacifistische en met Greet Hofmans sympathiserende Juliana nauw met Marga Klompé. En dat stokje kreeg ik onder Beatrix aangereikt.

* * *

Marga Klompé was geen voorstander van de vorming van het CDA. Dat kwam mijns inziens doordat zij de argumenten om dat te doen te opportunistisch achtte. Het ging dan met name over de dramatische, systematische electorale teruggang van de KVP. Dat motief – hoe houden wij macht? – beviel Marga niet. Daar kwam bij dat zij in de eerste plaats katholiek was, en pas in de tweede plaats KVP-politica.

Het avontuur 'CDA' was wellicht inderdaad begonnen om daadwerkelijk in de politiek van betekenis te zijn en te blijven, maar het werd onder de inspirerende leiding van Piet Steenkamp een bron van inspiratie. Nadat de actie van onderop 'Wij horen bij elkaar' de laatste beslissende stoot gegeven had, was het CDA niet meer te stuiten en bleek het een enorm instrument om elkaar en jongeren te inspireren. 'God gaf ons de kracht om iets uit te dragen van de Liefde en de Rechtvaardigheid', zou Marga Klompé zeggen. Die inspiratie en het politiek-maatschappelijke succes gaven ons vleugels.

Marga Klompé had wel een punt met haar angst voor het machtsdenken. Precies die 'we rule the country'-mentaliteit lag ten

grondslag aan de val van het CDA in 1994. Zo kwam het tot Paars. Later was er een formidabele comeback dankzij Jan Peter Balkenende. Intussen waren de verzwakking van het maatschappelijk middenveld en de deconfessionalisering echter voortgegaan. Dat heeft Marga Klompé niet meer beleefd.

Ze had iets 'zeer praktisch' over zich, maar tegelijk was zij zeer gelovig, zonder daar kouwe drukte over te maken. De biografie over Marga Klompé geeft veel aandacht aan Marga en de katholieke kerk. Terecht, want zowel de katholieke kerk in Nederland als de Wereldkerk was een belangrijk deel van haar leven. Met ironie richting het Spaanse Opus Dei, de bekende conservatieve stroming aldaar, werd Marga ten onzent ook wel Opoe Dei genoemd. Belangrijker is echter haar persoonlijke wijze van Godsgelovig zijn. Het gaat te ver haar mystiek te noemen, maar in het diepst van haar gedachten kwam zij daar soms dichtbij; en twee geloven op één kussen...?!

Marga's erfgoed geeft het CDA de mogelijkheid eigentijds te denken. Wat bedoel ik daarmee? Net zoals vijftig jaar geleden de voorlieden van KVP, ARP en CHU begonnen

*Marga's erfgoed geeft
CDA mogelijkheid eigentijds
te denken*

na te denken over de vorming van een CDA, zouden voorlieden van het CDA nu kunnen gaan nadenken over de noodzaak om gesprekken te beginnen op weg naar een politieke beweging of partij voor al diegenen die zich willen laten inspireren door geloof en spiritualiteit en die menen dat dit appel

vruchtbaar en democratisch kan zijn.

Het CDA is inspiratie gaan ontberen. Dat komt doordat de partij zich nu baseert op een exclusief joods-christelijke erfgoed en op dat alleen – en dat terwijl het CDA juist bloei kende omdat over en weer andersdenkenden als inspirerend werden ervaren. Zouden wij zo'n avontuur niet opnieuw moeten aangaan? Een gesprek beginnen met hen die zich verbonden weten met andere religies, spiritualiteit en levensbeschouwingen; niet 'van God los'? Richting Marga Klompé hoop ik dat 'God ons de kracht geeft' om opnieuw het gesprek aan te gaan

over hoe wij in de politiek en democratie 'iets uit kunnen dragen van de Liefde en de Rechtvaardigheid'.

* * *

In 1985 overleed Marga. Voor mij veel te vroeg. Wat had ik nog graag het Handvest van de Aarde met haar gedeeld, en ook onze gemeenschappelijke toekomst (Our Common Future) met duurzaamheid en diversiteit om inhoud te geven aan onze gemeenschappelijke lotsbestemming.

Marga was én no-nonsense én vleesge-worden ethiek.

Een prachtige biografie!

B

O

E

K

E

N